

**Letní tábory pro děti
s těžkým postižením zraku**

**Ferienlager für blinde
und sehbehinderte Kinder**

**EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION
AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013**
Gemeinsam mehr erreichen. Společně dosáhneme více.

Vydání publikace bylo spolufinancováno Evropskou unií
z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

TyfloCentrum Brno, o. p. s., Brno, 2011

ISBN 978-80-260-0628-2

... líbilo se mi všechno a nelíbilo se mi nic ...

... tenhle tábor byl stejně jako všechny ostatní úplně super ...

... na tomhle táboře jsem poprvé a musím říct, že žádný hradčanský ani jiný tábor nemá na tenhle skvělý program, etapovky a vůbec všechny tyhle skvělé věci a překvapení ...

... hlavně se mi líbí, že když nás instruktoři něco učí, je znát, že jim opravdu můžeme věřit, že se nám nemůže nic stát ...

... tábor byl jako obvykle bezvadnej, chtěla bych poděkovat a smeknout vedoucím ...

... líbily se mi všechny hry a všechno, co se tu dělo. Vedoucí byli hodní a tábor se mi jako celek líbil ...

... na tomto táboře si připadám rovnocennější, protože jsem mezi ostatními a že něco také znamenám, že jsem součást něčeho ...

... tento tábor má jen jednu vadu – hodně rychle uteče ...

... na táboře jsem byl letos poprvé a tento tábor mě opravdu velmi potěšil i příjemně překvapil, naučil jsem se spoustu věcí, které jsem dříve neuměl (třeba postavit stan) ...

... z počátku nudně vypadající akce se postupem času rozvinul samostatný organismus žijící svým vlastním životem, který nás začal šilným tempem pohlcovat do svého nitra ...

... pro mne to byl premiérový tábor a byl nejlepší. Líbily se mi etapovky, neklidy, stezka odvahy i noční hra ...

... moc se mi líbila noční hra, a taky byly super neklidy ...

Úvod

Tábor pro děti s těžkým postižením zraku se na první pohled nijak neliší od běžných dětských letních táborů. Jezdíme na běžné tábořiště, děti bydlí v chatičkách, máme rozvíčky, stezku odvahy, noční hru, hrajeme hry, chodíme na výlety či zpíváme u táboráku.

Jen natahané provázky na některých „kritických“ místech, sloužící jako vodící linie nebo zábrana, dávají tušit, že tábor je v něčem specifický.

První tábor pro děti s těžkým postižením zraku proběhl v roce 1962 na Želivce, s dětmi jezdili vychovatelé a bydlelo se ve stanech, během let se uskutečnil na spoustě dalších tábořišť. Moravské tábory jsou od roku 1999 pořádány na táborové základně YMCA ve Veverské Bítýšce.

Od roku 1987 jsou tábory **mezinárodní** – tábora se vždy zúčastnilo také několik dětí z východního Německa pod vedením Martina Holení, dnes jezdí na tábory děti z Bundes-Blindenerziehungsinstitutu ve Vídni.

Tábora se každý rok zúčastní kolem 20 dětí s těžkým postižením zraku z celé České republiky a přibližně 5 dětí z Německa či Rakouska.

Einleitung

Ein Ferienlager für sehgeschädigte Kinder unterscheidet sich auf den ersten Blick nicht von den gewöhnlichen Ferienlagern für sehende Kinder.

Die Camps finden an ganz gewöhnlichen Ferienlagerplätzen statt, die Kinder wohnen in Bungalows, wir machen Morgensport und Mutproben, haben ein Nachtspiel, spielen verschiedene Spiele, machen Ausflüge und singen beim Lagerfeuer.

Nur die gespannten Leinen an einigen kritischen Stellen, die als Leitlinien oder Barrieren dienen, deuten darauf hin, dass das Ferienlager in manchen Hinsichten ein wenig besonders ist.

Das erste Ferienlager für sehgeschädigte Kinder fand im Jahr 1962 in Zelivka statt, als Betreuer sind mit den Kindern die ErzieherInnen aus der Blindenschule mitgefahren und gewohnt hat man in Zelten. Seitdem hat das Ferienlager an vielen Orten stattgefunden, seit 1999 findet es am YMCA – Lagerplatz in Veverska Bityska bei Brünn statt.

Im Jahr 1987 ist das Ferienlager international geworden, als das erstmal auch einige SchülerInnen aus der Blindenschule in Königs Wusterhausen unter der Betreuung von Martin Holena teilgenommen haben. Seither haben immer wieder SchülerInnen aus dieser Schule teilgenommen. Seit einigen Jahren nehmen auch SchülerInnen aus Dem Bundes-Blindenerziehungsinstitut in Wien teil. Jedes Jahr nehmen etwa 20 blinde und sehbehinderte Kinder aus der ganzen Tschechischen Republik und etwa fünf aus Deutschland und Österreich teil.

Táborová kniha a etapovky

Ústředním tématem každého tábora je **celotáborová hra** na motivy nějaké knihy, kterou během tábora čteme. Snažíme se, aby tábory byly co nejpestřejší a během let jsme už hráli opravdu „kde co“ – od Harry Pottera, přes Cestu kolem světa za osmdesát dní, Letopisy Narnie, Poklad na stříbrném jezeře, až po Mluvící balík.

Pro každý tábor je podle táborové knihy složena hymna (tzn. **táborovka**), inspirovaná táborovou knihou, kterou zpíváme na ranních nástupech.

Pojďme do země, kde slunce vychází celý den.

Pojďme do země, kde tráva hebká je jak sen.

Pojďme do země dávných bájí,

pojďme do země tajných přání.

Pojďme do země, kde kouzla moudrá vládnou jen.

Das Ferienlagerbuch und Etappenspiele

Das zentrale Thema bei jedem Ferienlager ist jedes Jahr ein anderes Kinderbuch, aus dem während des ganzen Aufenthaltes vorgelesen wird und nach dem die meisten Spiele gespielt werden. Wir bemühen uns dabei um große Vielfaltigkeit und daher haben wir im Laufe der Jahre schon nach allen möglichen Büchern gespielt – von Harry Potter und der Reise um die Erde in 80 Tagen über Die Chroniken von Narnia und Den Schatz im Silbersee bis zu dem Geheimnisvollen Paket.

Jedes Jahr wird auch eine Art Hymne, also das Ferienlagerlied nach dem jeweiligen Buch komponiert, das bei den Morgenversammlungen gesungen wird.

*Komm' ins Land, wo sie Sonne den ganzen Tag erwacht,
wo das Gras sanft und grün ist, als wär's im Traum erdacht.
Dort gibt's Sagen vergangener Zeit,
geheime Wünsche erfüllen sich noch heut'.
In dem Land haben nur weise Zauber alle macht.*

Prostorová orientace

Samostatný pohyb je jednou z nejdůležitějších dovedností, kterou nevidomý člověk pro život potřebuje. Na tábore mají děti možnost vyzkoušet si nebo se zdokonalit v chůzi v přímém směru, echolokaci (tj. v dovednosti orientovat se podle zvuku), zjišťování sklonu dráhy a orientaci v reliéfních pláncích. Vše navíc formou hry, takže to ani nevypadá jako učení ;-)

Mobilität

Die Mobilität ist eine der wichtigsten Kompetenzen, die ein blinder oder sehbehinderter Mensch in seinem Leben braucht. Im Ferienlager haben die Kinder die Gelegenheit verschiedene Dinge auszuprobieren oder zu verbessern: das Gehen in gerader Richtung, Echolokation (d.h. die Fähigkeit sich nach dem Schall zu orientieren), die Steigung eines Fußweges festzustellen und sich mit Reliefkarten auszukennen. Das alles in Form vom Spiel, das die Kinder ganz vergessen lässt, dass sie eigentlich etwas für das Leben lernen.

Sebeobsluha

Během tábora jsou děti rozděleny do družinek přibližně po pěti dětech. Každá družinka má svoji chatičku, ve které si musí během tábora udržovat pořádek. K těm nejčistotnějším se každé ráno nastěhuje do chatičky *čistůš* – plyšové zvíře, které bydlí v nejlépe uklizené chatce. V té, kde je největší nepořádek, se naopak na ten den „ubytuje“ koště.

Děti se během tábora také aktivně podílí na jeho chodu – mají služby v kuchyni, kde se učí například rozkrojit a namazat rohlík, pomáhají s přípravou dřeva či utíráním stolů v jídelně.

Dostatek času je také věnován vyzkoušení a nácviu dovedností, které budou v dospělosti a v běžném životě potřebovat: určit dobu varu vody, rozpoznat mince a bankovky či potraviny v originálním balení, ve kterém je koupí v obchodě.

Lebenspraktische Fertigkeiten

Im Camp sind die Kinder in Gruppen von je etwa fünf aufgeteilt. Jede Gruppe hat einen Bungalow, in dem sie für Sauberkeit und Ordnung sorgen muss. In den am besten aufgeräumten Bungalow zieht jeden Morgen das Stofftier ein, das sich nur in saubereren Bungalows gern aufhält. In dem Bungalow mit der größten Unordnung lässt sich dagegen an dem Tag ein Besen nieder.

Die Kinder beteiligen sich auch aktiv am Lageralltag – sie haben den Küchendienst, bei dem sie zum Beispiel eine Semmel aufschneiden und aufstreichen oder die Tische im Speisesaal abwischen und das Holz für das Feuer aufbereiten lernen.

Die Kinder haben auch genug Zeit, Tätigkeiten auszuprobieren und einzuüben, die sie im erwachsenen Alter und im alltäglichen Leben benötigen werden: den Siedepunkt beim Wasserkochen zu bestimmen, Münzen und Banknoten zu unterscheiden und Lebensmittel in der Originalverpackung, wie man sie im Geschäft kauft, zu erkennen. Die typischen Lagerfertigkeiten kommen jedoch auch nicht zu kurz – die Kinder lernen einen Spirituskocher anzünden, ein Zelt aufbauen, einen Schlafsack einpacken, Knoten binden oder Nachtwache halten.

Als Belohnung für eine erlernte und gut gemeisterte Fertigkeit bekommen die Kinder Glasperlen oder Knöpfe. Die Anzahl der eingesammelten Perlen oder Knöpfe zeigt an, wie geschickt und fleißig jedes Kind war.

Besedy

V průběhu tábora je uspořádáno několik besed se zajímavými lidmi, se kterými nemají děti možnost se běžně setkat - hasiči, cvičitel vodících psů, zoolog, záchranáři, hudebníci, cestovatelé, atp. Tyto besedy jsou doplněny praktickými ukázkami předmětů či činností, díky kterým se mohou děti s danou problematikou ještě blíže seznámit.

Po večeři následovala beseda o hudebních nástrojích. Přijeli dva lidé, jeden výrobce a jeden hráč. Předváděli nám spoustu zajímavých, převážně drnkacích nástrojů. Nejzajímavější byly asi kantely (drnkací nástroj bez pražců) a pro mě osobně harfa. Mohli jsme si na všechny zkusit zahrát. Potom byla skupinová hra na všechny nástroje, co byly po ruce.

Vorträge

Im Laufe des Aufenthaltes finden auch einige Vorträge statt, die von verschiedenen interessanten Menschen gehalten werden, die die Kinder normalerweise kaum treffen könnten wie z.B. die Feuerwehr, Trainer von Blindenhunden, Zoologen, Rettungssanitäter, Musiker, Weltforscher etc. Diese Vorträge werden durch praktische Beispiele in Form von Gegenständen oder Tätigkeiten ergänzt, die den Kindern den konkreten Bereich noch näher bringen.

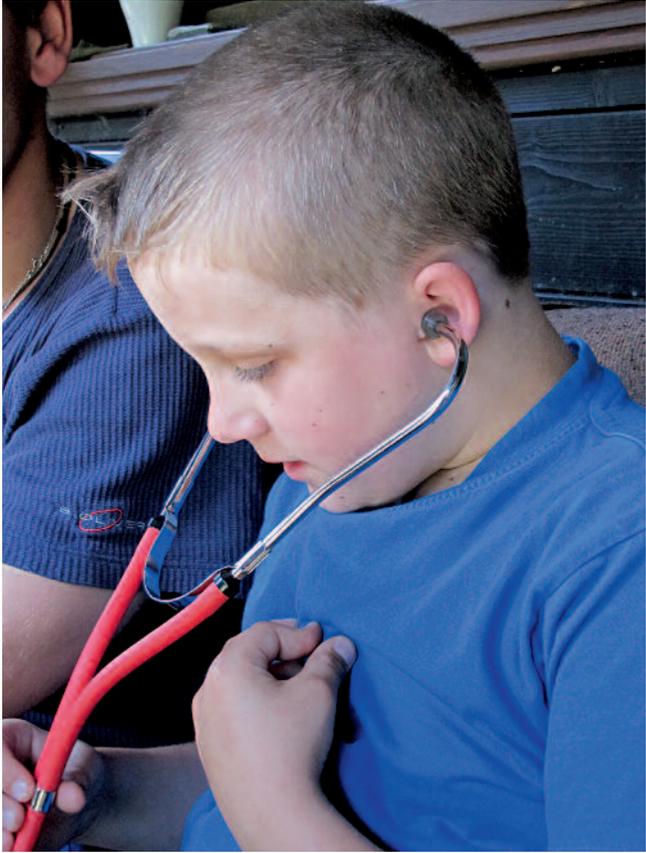
„Nach dem Abendessen folgte ein Vortrag über Musikinstrumente. Zwei Leute sind gekommen, einer war der Hersteller und der andere der Musiker. Diese haben uns viele interessante, vor allem Zupfinstrumente, gezeigt. Die größte Aufmerksamkeit erweckte die Kantele(ein Zupfinstrument ohne Bünde) und mir persönlich hat am meisten die Harfe gefallen. Wir könnten alle Instrumente ausprobieren. Danach fand ein Gruppenspiel mit allen Instrumenten, die bei der Hand waren, statt.“

Zájmové kroužky („neklidy“)

Děti mají v průběhu tábora možnost navštěvovat kroužky dle zájmu a vyzkoušet si či zdokonalovat se tak v dané činnosti. Standardní nabídku už několik let tvoří kroužek hudební, výtvarný, zdravotnický, přírodovědný či vodácký. Oblíbené je také poslouchání prostorových nahrávek z předchozích táborů, které dětem nahrazuje prohlížení fotografií.

K poledním neklidům přibyly dva: zdravotně a bubnování (asi indiánských rytmů). Vedla ho Maruška. Měla dva bubny, z toho plyne, že tam byli dva lidi nejvyšší počet. Takže jsem tam šla, byla to naprostá bomba!

Wahlaktivitäten (Mittagsunruhen)

Die Kinder haben die Möglichkeit sich während des Ferienlagers an verschiedenen Aktivitäten nach ihrem Interesse zu beteiligen und etwas Neues dabei lernen oder das Bekannte verbessern. Das traditionelle Angebot enthält schon seit Jahren Aktivitäten wie Musik, Basteln, Naturkunde oder Botfahren, Gemeinschaftsspiele oder Tandemfahren. Sehr beliebt ist auch das Hören von den 3D-Aufnahmen von vergangenen Jahrgängen, die den Kindern das Ansehen von Fotos ersetzen.

„Zu den Mittagsunruhen wurden zwei hinzugefügt: erste Hilfe und Trommeln (wahrscheinlich Indianische Rhythmen). Diese Unruhe hat die Maruska geleitet. Sie hat zwei Trommeln gehabt, dadurch war die Teilnehmerzahl auf zwei beschränkt. Ich bin dort hingegangen und es war absolut Spitze.“

Puták

Puták je dvoudenní výlet do přírody s přenocováním ve stanu. Děti jdou podle popisu předem připravenou trasu a jsou během tohoto výletu odkázány samy na sebe - musí si například samostatně připravit věci na výlet, vařit si a postavit si stan. Vedoucí děti sledují a zasahují teprve v případě potřeby či nějakého nebezpečí.

Vysadili nás kdesi v Maršově. Dostali jsme popis trasy, poslední snažení o dobré rady a preventivní promluvy do duše, přání šťastné cesty a „loučení“ a pak se naše expedice už opravdu vydala do jámy Ivové. Zpočátku vše na vzdory všem očekáváním probíhalo víceméně dobře. Šlo se klidně, neměli jsme žádné vážnější nehody a dokonce panovalo i něco jako dobrá nálada.

Die Zweitagewanderung

Die Zweitagewanderung ist ein Ausflug ins Freie mit Übernachtung im Zelt. Die Kinder werden in Gruppen aufgeteilt, für jede Gruppe wird jeweils eine Strecke in der nahen Umgebung vorbereitet, die den Fähigkeiten der jeweiligen Gruppe entspricht. Die Kinder erhalten eine Wegbeschreibung und können sich auf den Weg machen, bei dem sie nur auf sich selbst angewiesen sind. Sie müssen sich die Sachen selbst vorbereiten und einpacken, die Menge der Nahrungsmittel einplanen und in der Lage sein, sich auch im schwierigen Gelände wie z.B. Wald oder Feldweg zurecht zu finden und verschiedenste natürliche Hindernisse zu bewältigen. Am Zeltplatz angekommen, müssen sie warmes Abendessen kochen und das Zelt aufschlagen. Die Betreuer spielen die „Schutzengel“, die alles aus der Entfernung beobachten und nur bei Gefahr oder beim Bedarf eingreifen.

„Die haben uns irgendwo in Marsov ausgesetzt. Wir haben die Wegbeschreibung von dem Betreuer bekommen, das war der letzte Versuch gute Tipps und Ratschläge zu geben, zum Abschied hat er uns eine gute Reise gewünscht und danach hat sich unsere Gruppe in die Höhle des Löwen begeben. Am Anfang ist trotz allen Erwartungen alles gut verlaufen. Wir sind ruhig gegangen, haben keine ernsthaften Unfälle gehabt und es hat sich sogar auch gute Laune eingestellt.“

Ptačka

Ptačka je výlet do blízkého města spojený se samostatným pohybem a plněním lehčích či těžkých úkolů. Děti jdou samostatně či ve dvojicích, musí se ptát na cestu, splnit úkoly, které jsou jim přiděleny (něco koupit, zjistit informaci, atp.) a nakonec dojit do restaurace a v ní poobědvat.

Ptačce předchází restaurace nanečisto v táborové jídelně, v níž mají děti možnost vyzkoušet si objednání jídla, stolování a placení.

Dnešní den byl však o trochu odlišný než ty ostatní. Byla totiž ptačka. Já jsem měl šest úkolů, z nichž jsem splnil jenom pět, protože do telefonní budky nešly vložit peníze a vždy se mi tam zašprajcly. Musel jsem zajet na Chaloupkovu do Tyfloservisu pro šachy, zajít do Student Agency zeptat se, za kolik by se dala koupit letenka do Paříže, zajít do galerie Vaňkovka a tam koupit tři prázdné DVD značky Verbatim, v té samé galerii koupit Mladou frontu, zajet do hudebnin koupit kazoo a zjistit, kolik stojí multieffekt k elektrické kytáře.

Die Stadtaufgaben

Bei den Stadtaufgaben besuchen die Kinder eine nahegelegene Stadt, wo sie sich selbständig bewegen und verschiedene leichte oder auch schwierigere Aufgaben erledigen müssen. Die Kinder gehen entweder alleine oder zu zweit, müssen nach dem Weg fragen und verschiedene Aufgaben, die sie von den Betreuern erhalten, erledigen. Solche Aufgaben sind meistens etwas zu kaufen, oder verschiedene Informationen herauszufinden und ähnliche. Zum Schluss gehen alle Kinder in ein Restaurant, wo sie selbständig Mittagessen müssen.

Dem Ausflug geht ein simuliertes Restaurant in dem Speisesaal im Ferienlager voraus, wo die Kinder üben können, wie man das Essen in einem Restaurant bestellt, wie man sich am Tisch verhält und schließlich auch das Zahlen.

„Der heutige Tag war aber ein bisschen anders als die anderen. Es waren nämlich die Stadtaufgaben angesagt. Ich habe sechs Aufgaben gehabt, von denen ich nur fünf erfüllt habe. In der Telefonzelle ist es mir nicht gelungen das Geld einzuwerfen, es ist immer hängen geblieben. Ich sollte in die Chaloupkovastraße ins Tyfloservis gehen um ein Schachspiel zu holen, in die Student Agency gehen und fragen um wie viel Geld man eine Flugkarte nach Paris kaufen kann, in das Einkaufszentrum Galerie Vankovka gehen und drei leere DVD Verbatim kaufen, in der gleichen Galerie die Zeitung Mlada Fronta kaufen, ins Musikgeschäft gehen um Kazoo zu kaufen und herauszufinden wie viel ein Multieffekt zur E-Gitarre kostet.“

Večerka / Abendabschied

K celé řadě rituálů a tradic, které na táboře dodržujeme, patří i večerka – večerní nástup spojený se zpíváním písně a posláním stisku ruky.

Zu der ganzen Reihe von Ritualen und Traditionen, die bei dem Ferienlager abgehalten werden, gehört auch der Abendabschied, der nach der Abendversammlung stattfindet und bei dem das Abendlied gesungen und der Handdruck im Kreis geschickt Arden.

*Dobrou noc vám, kterým doma na oči sen padá,
Dobrou noc vám, kterým na cestě slunko zapadá,
Dobrou noc vám, přes modravé hory posílám,
Dobrou noc vám, které rád mám.*

Poděkování

Závěrečné poděkování za to, že tábory vůbec jsou, patří všem, kteří se na jejich realizacích **aktivně podílejí** – vedoucím, instruktorům, kuchařkám, zdravotnicím a všem ostatním, kteří přiloží ruku k dílu a snaží se, aby si tábory stále udržely tu vysoko nasazenou laťku, kterou mají.

Velký dík patří také všem dárcům, bez jejichž finanční a materiální pomoci by nebylo možné tábory realizovat. Z těch velkých bych rád jmenoval Odbor školství, mládeže a tělovýchovy MMB, Sdružení rodičů žáků školy Jaroslava Ježka, Evropský fond pro regionální rozvoj a Nadaci Leontinka.

A v neposlední řadě patří dík nevidomým a slabozrakým dětem, protože právě pro ně jsou tábory pořádány. To ony dělají tábor táborem a bez nich by to tady nebylo takové, jaké je.

Další informace o táborech najdete na:
www.centrumpronevidome.cz/tabory

Danksagungen

Eine finale Danksagung dafür, dass die Ferienlager realisiert werden können, gebührt allen, die aktiv teilnehmen – Betreuer, Ausbilder, Köchinnen und allen anderen die Hand anlegen und darum streben, dass die Ferienlager weiterhin das hohe Niveau aufrecht erhalten.

Ein großer Dank gehört auch den Spendern, es wäre nicht möglich ohne ihre finanzielle und materielle Hilfe die Ferienlager zu realisieren.

Die größten Spender seien hier genannt: Die Abteilung für Bildung, Jugendliche und Sport des Magistrats der Stadt Brunn MMB, der Elternverein der Jaroslav Jezek Blindenschule , der Europäische Fond für regionale Entwicklung und die Stiftung Leontinka.

Der Dank gehört natürlich auch den blinden und sehbehinderten Kinder für welche die Ferienlager veranstaltet werden. Die Kinder machen das Ferienlager zu dem, was es ist und ohne sie wäre es nicht so, wie es ist.

Weitere Informationen finden sie unter:
www.centrumpronevidome.cz/tabory

Ani nevidomé hranice nerozděluje

Tato publikace vznikla jako jeden z výstupů projektu **Ani nevidomé hranice nerozděluje**, který byl financován z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Fondu malých projektů jižní Morava - Dolní Rakousko. Projekt byl realizován od 1. března 2010 do 30. září 2011.

Nosnou linií našeho projektu tvořily pobytové poznávací výměny osob s postižením zraku z obou stran hranice a vytvoření prostoru pro zlepšení jejich jazykových, znalostních a přátelských vztahů.

Aktivity projektu byly zaměřeny na navázání přátelských vztahů osob s postižením zraku i pracovníků, kteří se v rámci sociálních a vzdělávacích aktivit těmto lidem věnují. Důraz byl kladen na rozvoj jazykových dovedností účastníků projektu, na vzájemném poznání metod a způsobů práce. Důležitou součástí projektu bylo zpestření naší nabídky volnočasových a vzdělávacích aktivit pro klienty z řad mládeže a mladých dospělých, zlepšení schopnosti kooperace a vzájemné spolupráce a možnosti integrace.

Cílovou skupinou projektu byli:

- lidé s těžkým postižením zraku od 8 let výše, především však děti a mládež,
- pracovníci, poskytující služby lidem s těžkým postižením zraku.

Kalendář akcí projektu

- Účast na Tmavomodrém festivalu, květen 2010
- Letní tábor pro nevidomé a slabozraké děti, srpen 2010
- Mikulov – město tradic a vína, září 2010
- Pracovní setkání ve Vídni, prosinec 2010
- Pracovní setkání v Brně, duben 2011
- Účast na Tmavomodrém festivalu, květen 2011
- Brno – centrum Jižní Moravy, květen 2011
- Letní tábor pro nevidomé a slabozraké děti, srpen 2011
- Vídeň – hlavní město Rakouska, září 2011

Partnerem projektu byl **Bundes-Blindenerziehungsinstitut** ve Vídni (www.bbi.at).

Více informací o projektu:

www.centrumpronevidome.cz/ani-nevidome-hranice-nerozdeluje

TyfloCentrum

Brno, o.p.s.

Jsme obecně prospěšná společnost a od roku 2000 poskytujeme sociální služby osobám s těžkým zrakovým postižením především v Brně a na území Jihomoravského kraje. Některé naše činnosti ale tyto hranice přesahují. Patří mezi ně například Letní tábory pro děti s těžkým postižením zraku, na které jezdí děti z celé České republiky, Německa či Rakouska. Cílem naší činnosti je integrace zrakově postižených občanů do společnosti, zlepšení kvality jejich života, zvyšování jejich samostatnosti a nezávislosti, udržení života zrakově postižených v přirozeném domácím prostředí, podpora společenského, pracovního a kulturního uplatnění zrakově postižených.

Kontakt:

Adresa: Chaloupkova 3, 612 00 Brno-Královo Pole

Tel.: 515 919 770, 541 240 420

E-mail: vedeni@centrumpronevidome.cz

Web: www.centrumpronevidome.cz

Radek Pavlíček

**Letní tábory pro děti
s těžkým postižením zraku**

Vydalo TyfloCentrum Brno, o. p. s.,
Chaloupkova 3, 612 00 Brno, jako svou 3. publikaci

Fotografie: Robert Vachule, Radek Pavlíček

Překlad: Mária Guraničová, Zdeněk Rybák

Grafická úprava: Jiří Sedláček

Tisk: Tiskárna Helbich, a. s., Brno

Vydání publikace bylo spolufinancováno Evropskou unií
z Evropského fondu pro regionální rozvoj.

1. vydání, 100 výtisků

Brno, 2011

www.centrumpronevidome.cz

ISBN 978-80-260-0628-2

